

Dyslexie Protocol

April 2018

Inhoudsopgave:

1. **Inleiding**
2. **Wat is dyslexie?**
3. **Samenwerking met ouders**
4. **Signaleren van dyslexie**
5. **Diagnostiek/onderzoek**
6. **Extra hulp en faciliteiten voor dyslectische leerlingen**
7. **Overdracht aan het voortgezet onderwijs**

1. Inleiding

De basisscholen van Innoord hebben de overtuiging dat leren lezen één van de belangrijkste pijlers is voor schoolsucces. Goed kunnen lezen en spellen is belangrijk om te kunnen functioneren in onze geletterde maatschappij. Wanneer kinderen dreigen achter te raken op het gebied van lezen en spellen vinden wij het belangrijk dat er extra faciliteiten worden geboden aan die kinderen. In de groepen 1 t/m 4 wordt het accent gelegd op signaleren en remediëren. Leerlingen van groep 4 t/m 8 met een dyslexieverklaring maken gebruik van zowel remediërende als compenserende maatregelen. Omdat onze scholen het van groot belang vinden dat voor iedereen duidelijk is hoe dyslectische leerlingen begeleid worden, hebben wij met het Expertisecentrum een dyslexiebeleid vastgesteld.

2. Wat is dyslexie?

De adviescommissie van de Gezondheidsraad en de Stichting Dyslexie definiëren dyslexie als volgt: Dyslexie is een neuropsychologische stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau. Het komt bij 4% van de leerlingen voor. Dyslexie uit zich bij elk individu anders, maar in het algemeen gesproken geldt het volgende:

- Er zijn automatiseringsproblemen bij het (leren) lezen en/of spellen
- Deze problemen zijn hardnekkig en resistent tegen behandeling
- De problemen zijn niet te herleiden tot andere problemen of stoornissen
- Dyslexie is meestal erfelijk bepaald: bij dyslectische leerlingen wordt vaak dyslexie in de familie aangetroffen.

3. Samenwerking met ouders

Samenwerking en informatie-uitwisseling met de ouders van onze leerlingen is van groot belang. De scholen gaan als volgt te werk:

- Bij aanmelding op school worden de ouders gevraagd om informatie aan de hand van een intakegesprek/vragenlijst.
- De signaleringslijst dyslexie wordt ingevuld bij een vermoeden van dyslexie. Voor de groepen 1-2 is er een uitvoerige signaleringslijst te vinden in "Protocol Preventie van Leesproblemen" van Expertisecentrum Nederlands.
- Met ouders wordt de inhoud van de hulp besproken en ouders krijgen waar nodig tips en informatie over de aanpak thuis
- De school ondersteunt de aanvraag van een dyslexieonderzoek door de benodigde gegevens aan te leveren. Mochten er uit het onderzoek adviezen komen, dan gaat school in overleg met ouders en externen.

4. Signaleren van dyslexie

Algemeen

Op onze scholen gaan we uit van de professionaliteit van de leerkracht. Hij/zij gaat dagelijks met de leerlingen om, ziet hoe ze leren en werken, weet hoe hun vooruitgang is en hoe ze zich emotioneel ontwikkelen. Om zicht te krijgen op de lees- en spellingontwikkeling van de leerlingen is het belangrijk om de vorderingen systematisch bij te houden. Naast continu monitoren en afname van methodegebonden toetsen, worden er ook methodeonafhankelijke toetsen afgenomen (bijv. Cito-leerlingvolgsysteem).

We nemen dit protocol op onze scholen als uitgangspunt en volgen aangegeven stappen. Alle informatie en documenten die bij deze stappen verzameld worden maken onderdeel uit van het leerlingdossier in Parnassys.

De gegevens die wij gebruiken bij de signalering van mogelijke dyslexie:

- De informatie van ouders bij aanmelding op school
- De signalen die de leerkracht ziet in de klas met betrekking tot werkhouding, leerbaarheid, onthouden, automatiseren, interesse in activiteiten die met taal, geletterdheid en lezen te maken hebben (zie bijlage 1: signaleringslijst)
- Analyse van methodegebonden toetsen.
- Analyse van toetsen uit het leerlingvolgsysteem.

In de praktijk

Er wordt gewerkt op drie zorgniveaus, waarin de hulp toeneemt hoe hoger het zorgniveau is. Hieronder staat uitgelegd wat er onder de zorgniveau valt en wanneer er sprake is van welk zorgniveau.

Op Zorgniveau 1:

- Voor alle leerlingen (ook voor laag scorende leerlingen).
- Effectief gebruik van de methode (basisaanbod).
- Het bieden van voldoende tijd voor leesonderwijs.
- Herhalen van klassikale instructie (verlengde instructie) aan de instructietafel.
- Het hanteren van een leerlingvolgsysteem.

Op Zorgniveau 2:

- Voor leerlingen: V-score of lage D- of E-score.
- Meer instructie, meer leertijd, meer oefentijd.
- Aangepaste instructie in kleinere stappen, extra feedback en gelegenheid tot extra verwerking.
- Gebruik van aanvullende materialen uit de lees- en spelling methode, eventueel materiaal uit andere methodes.
- Evaluatie = officiële toetsmomenten (leerlingvolgsysteem).

Op Zorgniveau 3:

- Voor leerlingen: V(min)-score of E-score.
- Zeer intensieve begeleiding met aanvullend programma of leesmethode.
- Intensieve en systematische aanpak.
- 3 x 20 minuten per week begeleiding.
- Liefst individueel.
- Hulp gericht op de hiaten in de ontwikkeling van vaardigheden.
- Handelingsplan: met effecten interventie.
- Evaluatie: twee keer 10-12 weken.

Op zorgniveau 4:

- Leerlingen die na een periode van een half jaar (verdeeld in twee periodes van 10-12 weken) onvoldoende vooruitgang laten zien op woord lezen en/of spelling:
 - 3 x E-score op woordlezen (DMT) (V-min score) óf
 - 3 x D-score op woordlezen (DMT) (V score) en E-score op spelling (V-min score)
- Aanvraag dyslexie onderzoek (mist er geen sprake is comorbiditeit of onder controle m.b.v. medicatie).
- Hiervan kan pas sprake zijn vanaf februari/maart groep 4.
- Zie hieronder voor meer informatie.

5. Diagnostiek/onderzoek

Wanneer – na evaluatie – blijkt dat de aanpak op zorgniveau 3 niet tot het beoogde resultaat heeft geleid, is er mogelijk sprake van dyslexie en wordt een dyslexie onderzoek aangevraagd. De school kan zelf geen dyslexieverklaring afgeven, dit is voorbehouden aan geregistreerde GZ-psychologen met dyslexie-experts.

Ouders kunnen in samenwerking met school een dyslexieonderzoek aanvragen bij een externe instantie. Een dyslexieverklaring kan nuttig zijn i.v.m. het aanschaffen van compensatiemiddelen voor dyslectische leerlingen (bijv. een digitale versie van de Citotoetsen en centrale eindtoets) en voor hulp in het voortgezet onderwijs. Ook kan de diagnose dyslexie voor een leerling en/of zijn ouders een opluchting betekenen en de emotionele gevolgen van het probleem beperken.

Op het moment dat duidelijk is dat er sprake is van dyslexie zal de school in een gesprek met ouders de vervolgaanpak bespreken. Als er ook sprake zal zijn van behandeling door externen worden hierover heldere afspraken gemaakt.

Met betrekking tot de vergoeding van diagnose en behandeling van dyslexie kun je ouders verwijzen naar de website www.steunpuntdyslexie voor de meest actuele informatie.

6. Extra hulp en faciliteiten voor dyslectische leerlingen

Naar aanleiding van het onderzoek wordt de eerder geboden hulp op zorgniveau 1, 2 en 3 voortgezet. Elke leerling met dyslexie heeft een andere behoefte wat betreft compenserende en dispenserende maatregelen. Wanneer er bij een leerling dyslexie wordt vastgesteld gaat de school in gesprek met de ouders van het kind en het kind zelf om de dyslexiekaart in te vullen. Voor een voorbeeld van zo'n dyslexiekaart zie bijlage 3, voorbeelden van compenserende en dispenserende maatregelen zie bijlage 4.

7. Overdracht aan het voortgezet onderwijs

Op het moment dat een dyslectische leerling doorstroomt naar het Voortgezet Onderwijs draagt het Primair onderwijs zorg voor overdracht van benodigde informatie middels ELK (elektronisch loket) en een 'warme overdracht'. Daarbij wordt helder aangegeven welke specifieke onderwijsbehoeften deze leerling heeft en welke hulp tot dan toe is geboden. Ouders zijn verantwoordelijk voor het overdragen van de dyslexieverklaring en eventueel het onderzoeksrapport met handelingsalternatieven aan het Voortgezet Onderwijs.

Lijst van bijlagen:

1. Signalenlijst dyslexie
2. Toetskalender
3. Voorbeeld dyslexiekaart
4. Dispenserende en compenserende maatregelen

Aan map toegevoegd:

5. Vergoeding van diagnostiek en behandeling van ernstige dyslexie
6. Het afnemen van toetsen bij leerlingen met dyslexie
7. Dyslexie, School & Gezondheidszorg - Tips voor ouders
8. Spellingkaartjes voorbeelden

Bijlage 1: Signalenlijst dyslexie

Groep 1 en 2:

Signalen met letters:

- Problemen in fonologische verwerking
- Dansende letters
- Geen belangstelling voor letters

Overige signalen:

- Onthouden van kleuren
- Onthouden van dagen van de week
- Namen onthouden
- Moeite met liedjes en/of versjes
- Algemeen zwak taalniveau
- Moeite met links en rechts

Groep 3:

Signalen met lezen/spellen:

- Langzaam lezen en/of schrijven van letters of korte woorden
- Veel fouten in lezen en/of schrijven van letters of korte woorden
- Moeite met schrijven eigen naam
- Spiegelen van letters
- Moeite om verschil te horen tussen klanken als m en n, t en k, ba en da
- Moeite om verschil te zien tussen klanken als p en q, b en d

Overige signalen:

- Moeite met onthouden van reeksen, zoals maanden van het jaar
- Woordvindingsproblemen
- Moeite met automatiseren van optellen en aftrekken bij rekenen
- Moeite met aandacht voor verbale informatie

Groep 4 en hoger:

Signalen met lezen/spellen:

- Langzaam lezen en/of spellen
- Veel fouten maken bij lezen en/of spellen
- Beperkt inzicht hoe woorden en zinnen zijn opgebouwd
- Slechte beheersing alfabet
- Langzame letterherkenning, vooral van klanken: eu en ui, oe en ou enzovoort
- Problemen met handschrift
- In spiegelbeeld schrijven en klanken omdraaien, zoals b en d, 6 en 9, q en p enzovoort
- Spelfouten bij overschrijven
- Spellingsregels snel vergeten
- Bij schrijven: onleesbaar schrift met veel doorhalingen

Overige signalen:

- Vastlopen andere vakken: begrijpend lezen en zaakvakken
- Probleemgedrag: motivatie en zelfbeeld door frustratie
- Moeite met onthouden van de tafels
- Moeite met topografie
- Tempo van de klas niet bijhouden
- Last hebben van hoofdpijn
- Moeite met links en rechts uit elkaar houden
- Moeite met leren van analoog klokkijken

Bijlage 2: Toetskalender Technisch lezen-spellen

Groep	Wanneer?	Welke toetsen?
Start	Eerste schoolweken	Bij kennismakingsgesprek vragen of er leesproblemen/dyslexie in de familie voorkomt.
Groep 1	Oktober en februari	KVS (kleutervolgsysteem)
	Mei/juni	Citotoets taal voor kleuters E1
Groep 2	Oktober en februari	KVS
	Januari/februari	Citotoets taal voor kleuters M2
	Mei/juni	Citotoets taal voor kleuters E2 bij leerlingen die bij de M-toetsen D/E (IV/V) score behaalden
Groep 3	Hele jaar door	Methodetoetsen
	Oktober/november	Herfstsignalering na kern 3: basistoetsen leesmethode
	Januari/februari	Wintersignalering basistoetsen leesmethode Citotoets DMT M3 Citotoets AVI M3 (keuze school, kan ook bij DMT V en IV) Citotoets spelling M3
	Maart/april	Lentesignalering basistoetsen leesmethode
	Mei/juni	Citotoets DMT E3 Citotoets AVI E3 (keuze school, kan ook bij IIn die IV, V score hebben behaald) Citotoets spelling E3
Groep 4,5,6	Hele jaar door	Methodetoetsen Methode:
	Januari/februari	Citotoets DMT 1, 2, 3 Citotoets AVI (alleen bij uitval op DMT) Citotoets spelling M4, M5 of M6
	Mei/juni	Citotoets DMT 1,2,3 Citotoets AVI (alleen bij uitval op DMT) Citotoets spelling E4, E5 of E6
Groep 7	Hele jaar door	Methodetoetsen: Methode
	Januari/februari	Citotoets DMT 1,2,3 Citotoets AVI (alleen bij uitval op DMT) Citotoets spelling M7
	Mei/juni	Citotoets DMT 1,2,3 Citotoets AVI (alleen bij uitval op DMT) Citotoets spelling E7

		Citotoets werkwoordspelling E7
Groep 8	Hele jaar door	Methodetoetsen:
	Januari/februari	Citotoets DMT 1,2,3 Citotoets AVI (alleen bij uitval op DMT) Citotoets spelling M8 Citotoets werkwoordspelling M8
	April	Centrale eindtoets primair onderwijs

Bijlage 3: Dyslexiekaart

Naam:

Groep:

Datum:

Lezen:

- Ik lees 3 keer per week, tijdens, met een leesmaatje (andere leerling of juf/meester)
- Ik krijg geen onverwachte leesbeurt
- Ik mag mijn leesliniaal gebruiken
- Ik mag werken met mijn laptop met dyslexie software
- Ik lees soms met een luisterboek als afwisseling
- Bij begrijpend lezen lees ik met een cd
- Ik hoef geen boeken op AVI-niveau te lezen, mag ook makkelijker of moeilijker als het een leuk boek

Spelling/taal:

- Ik mag gebruik maken van een spellingboekje (van behandelaar)
- Ik schrijf een verhaal/opstel op de computer
- Spelfouten die niet getoetst worden in het dictee tellen niet mee
- Mijn dictees worden net iets minder streng beoordeeld
- Citotoets Begrijpend lezen, Spelling & Woordenschat maak ik op de computer
- Een maatje mag helpen met voorlezen van de opdracht
- Ik oefen 15 minuten per week spelling opdrachten van de methodesoftware op de computer

Rekenen:

- Ik mag een tafelkaart gebruiken
- Ik krijg meer tijd bij verhaaltjessommen
- Een maatje mag helpen met voorlezen van de opdracht
- Ik krijg meer tijd om rekenwerk af te maken of verminderd werk in overleg met juf/meester
- Ik werk op gekopieerd rekenwerk
- Citotoets Rekenen maak ik op de computer

Wereldoriëntatie:

- Ik krijg meer tijd voor een toets en/of ik mag er later aan verder werken
- Ik mag bij een toets aan juf/meester vragen om de vraag voor te lezen
- Samenvattingen worden bij de dyslexiebehandeling gebruikt als leesstof
- Ik krijg meer tijd voor de opdrachten in de les
- Ik mag in korte zinnen antwoorden
- Ik mag thuis alvast het nieuwe hoofdstuk voorbereiden
- Ik neem de boeken mee naar huis om mij goed voor te bereiden op de methodetoetsen

Ordenen en plannen:

- Juf/meester markeert aan het begin van de week de onderdelen van de weektaak die ik af moet hebben

- Afstemmen met juf/meester: hoe verdeel ik de weektaak?
- Bespreekpunten: Hoeveel tijd heb ik gehad voor de weektaak? En heb ik deze tijd goed besteed?

Methodetoetsen:

- De toetsen die digitaal beschikbaar zijn, maak ik digitaal
- Ik maak toetsen op een vergroot formaat

Afspraken

- Als ik iets niet begrijp dan meld ik dit
- Als kinderen me uitlachen of gaan pesten met mijn dyslexie dan meld ik dit
- Als ik een afspraak niet (meer) prettig vind dan meld ik dit
- In(maand) bespreken we de kaart opnieuw

Bijlage 4: Dispenserende en compenserende maatregelen

Compensatie en dispensatie mogelijkheden:

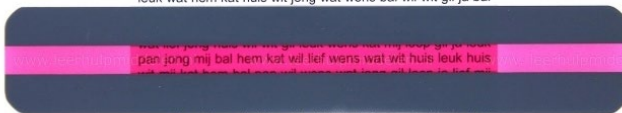
- tijdverlenging
- daisyspeler: <http://www.daisyspeler.com/>
- leesliniaal
- vergrotingen
- naast schriftelijke ook mondelinge toetsing
- regelkaarten, spellinglijsten, spellingcontrole
- ingesproken boeken
- laptop met dyslexiesoftware o.a.:
 - Claroread: <https://www.claroread.nu/>
 - Kurzweil: <https://www.lexima.nl/dyslexiesoftware/kurzweil>
 - Sprint: <https://www.lexima.nl/dyslexiesoftware/sprint>

Daisyspeler

leuk huis wit mij kat hem bal pan wil wens wat jong gil loop
ja lief mij kat bal wil wat leuk wit hem pan gil lief ja huis jong
loop wens hem jong leuk pan gil bal wat huis mij loop ja wit
wil ja wens kat wit pan kat jong ja gil huis lief wens bal hem
leuk mij wil wat loop pan mij hem loop leuk kat jong wit leuk
huis wens wil wat gil lief bal kat lief huis gil hem pan leuk ja
wens jong ja mij loop bal wil wat gil wit ja kat wens lief ja
hem mij wat leuk huis pan loop bal jong wil loop lief wat kat
wens jong huis kat wil wit hem bal mij pan leuk gil ja wat wit
wens gil lief wit loop wil leuk kat mij jong hem ja huis bal gil
pan wens leuk mij huis ja wil loop wat lief jong kat bal wit ja
hem pan gil huis bal wil wat mij wens ja gil leuk wit loop kat
lief pan hem jong bal wil jong ja lief mij wens loop gil pan ja
leuk wat hem kat huis wit jong wat wens bal wil wit gil ja bal

lezen.nl

wens kat wit pan kat jong ja gil huis lief wens bal hem leuk
mij wil wat loop pan mij hem loop leuk kat jong wit ja huis ja
wens wil wat gil lief bal kat lief huis gil hem pan leuk wens
jong ja mij loop bal wit wat gil wit ja kat wens lief hem mij
wat leuk huis pan loop bal jong wil loop lief wat wens jong
huis kat wil wit hem bal mij pan leuk gil ja wat wens gil lief
wit loop wil leuk kat mij jong wat loop pan mij hem jong ja gil
huis lief wens mij huis ja wil loop wat lief jong kat bal wit
hem pan gil huis bal wil wat mij wens ja gil leuk wit loop kat
lief pan hem jong bal wil jong ja lief mij wens loop gil pan
leuk wat hem kat huis wit jong wat wens bal wil wit gil ja kat
huis wit mij kat hem bal pan ja wil www.leerhulpmiddeelen.nl

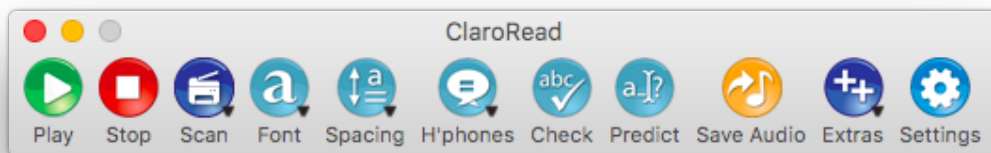
Leesliniaal

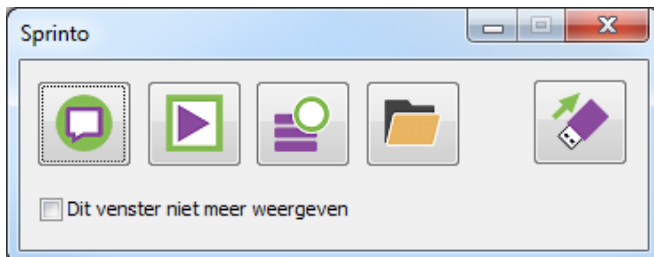
Spellingsboekje/Regelkaart

Kurzweil

ClaroRead

Sprint